БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АРХІЎ-МУЗЕЙ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА ПРАДСТАЎЛЯЕ

НЕПРЫДУМАНЫ ШАМЯКІН

ДАКУМЕНТАЛЬНАЯ СПАДЧЫНА КЛАСІКА

Іван Пятровіч Шамякін нарадзіўся 30 студзеня 1921 г. ў вёсцы Карма на Гомельшчыне. Свае першыя значныя празаічныя творы «Помста» і «У снежнай пустыні» напісаў падчас службы ў арміі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Адметную ролю ў яго лёсе адыграў удзел у пасляваенным пленуме Саюза пісьменнікаў БССР, знаёмства з найбольш знакамітымі літаратарамі Беларусі. У 1949 г. апублікаваны яго раман «Глыбокая плынь», за які ў 1951 г. ён быў узнагароджаны Сталінскай прэміяй 3-й ступені. У 1972 г. І.П. Шамякін атрымаў ганаровае званне народнага пісьменніка Беларусі за раман «Сэрца на далоні».
І.П. Шамякін быў адным з найбольш паспяховых савецкіх пісьменнікаў, чые творы публікаваліся на розных мовах мільённымі тыражамі. Разам з гэтым, ён аказваў прамое ўздзеянне на інтэлектуальнае і грамадскае жыццё БССР. З 1954 г. І.П. Шамякін шмат гадоў працаваў намеснікам старшыні Саюза пісьменнікаў, быў рэдактарам Беларускага дзяржаўнага выдавецтва, альманаха «Савецкая Айчына», галоўным рэдактарам выдавецтва «Беларуская савецкая энцыклапедыя», дэпутатам і старшынёй Вярхоўнага Савета БССР, прадстаўніком нашай краіны ў ААН.
У 1969 г. І.П. Шамякін упершыню перадаў частку сваіх дакументаў «агульнай колькасцю 100 кг» на захаванне ў Цэнтральны дзяржаўны архіў літаратуры і мастацтва (у нашы дні - Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, або БДАМЛМ). Да 1996 г. ён гэта рабіў яшчэ некалькі разоў. У выніку склаўся фонд 154, які налічвае некалькі сотняў дакументаў і з'яўляецца адным з найбуйнейшых асабістых фондаў Беларусі. Фонд пісьменніка ўражвае наяўнасцю вялікай колькасці варыянтаў арыгінальных твораў. Дакументы, звязаныя з І.П. Шамякіным, таксама захоўваюцца ў іншых фондах БДАМЛМ.
Дакументальная спадчына І.П. Шамякіна - сведчанне яго жыццёвага і творчага шляху, акно ў свет мінулага. Дзякуючы ёй сучаснікі маюць магчымасць самастойнай аб'ектыўнай ацэнкі постаці пісьменніка, яго светапогляду і ўнёску ў культуру Беларусі. А яшчэ яны - выдатная крыніца для даследчыкаў, гісторыкаў і літаратуразнаўцаў.

Д.С. Самахвалаў, вядучы навуковы супрацоўнік БДАМЛМ

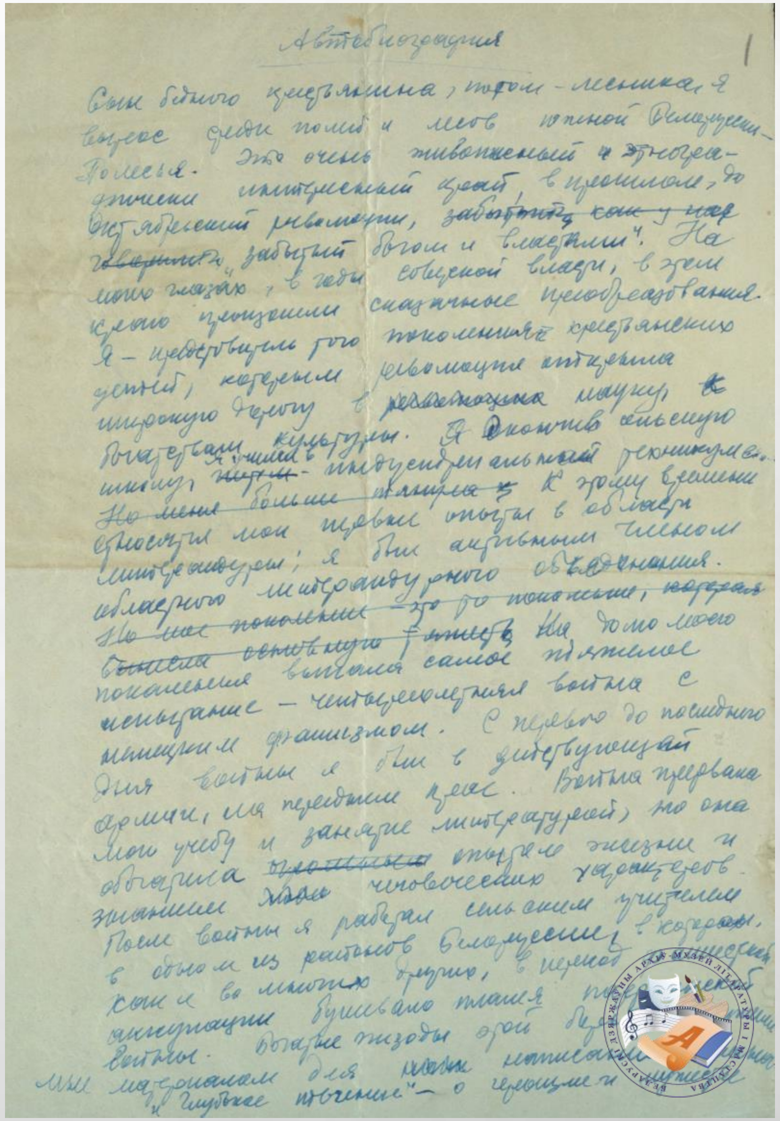
Автобиография

1

Сын бедного крестьянина, потом — лесника, я вырос среди полей и лесов южной Белоруссии — Полесья. Это очень живописный и этнографически интересный край, в прошлом, до Октябрьской революции, „забытый богом и властями“. На моих глазах, в годы советской власти, в этом крае произошли сказочные преобразования. Я — представитель того поколения крестьянских детей, которым революция открыла широкую дорогу в науку, к богатствам культуры. Я окончил сельскую школу, учился в индустриальном техникуме. К этому времени относятся мои первые опыты в области литературы; я был активным членом литобъединения. [illegible] На долю моего поколения выпало самое тяжелое испытание — четырехлетняя война с немецким фашизмом. С первого до последнего дня войны я был в действующей армии, мой передний край. Война прервала мою учебу и занятие литературой, но она обогатила опытом жизни и знанием человеческих характеров. После войны я работал сельским учителем в одном из районов Белоруссии, в котором, как и во многих других, в период оккупации бушевало пламя партизанской борьбы. Богатые эпизоды этой [illegible] послужили материалом для написания романа „Глубокое течение“ — о героизме и мужестве [illegible]

Аўтабіяграфія І.П.Шамякіна. Аўтограф.
Ф. 154. Воп. 1. Спр. 406. Арк. 1.

«У літаратуру я ўвайшоў лёгка. Узнёсся. Хутка ўстаў у першы шэраг яе».
І.П. Шамякін «Няхай будуць добрыя сэрцы. Апавяданні пра літаратурную маладосць», 2001

ХАРАКТЕРИСТИКА

на члена Союза писателей БССР Ивана Петровича ШАМЯКИНА

ШАМЯКИН Иван Петрович, рождения 1921 года, белорус, из крестьян, образование высшее, член КПСС с июня 1943 года, Лауреат Государственной премии. Награжден орденами Трудового Красного Знамени, Знак Почета и медалями.

Шамякин И.П. принадлежит к той талантливой группе писателей, которые пришли в белорусскую советскую литературу после Великой Отечественной войны.

И.Шамякин, начав с небольших рассказов и повестей на военные темы и на темы колхозного строительства, быстро нашел себя в белорусской художественной прозе и занял в ней одно из ведущих мест. Крупнейшим произведением Ивана Шамякина является роман "Глубокое течение", отмеченный Государственной премией. В романе ярко, правдиво отражена партизанская борьба белорусского народа против гитлеровских захватчиков, связь этой борьбы с военными действиями героической Советской Армии, с усилиями всего советского народа. И.Шамякину удалось создать волнующие образы советских людей -- партийных и непартийных большевиков, художественными средствами раскрыть морально-политическое единство советского народа, решающую роль партии в руководстве партизанским движением и всенародный характер этого движения.

В 1953 году И.Шамякин опубликовал роман "В добрый час", показывающий людей деревни в первые послевоенные годы. Роман положительно оценен в печати, издан на белорусском и русском языках.

Подлинной творческой удачей И.Шамякина яв[...] "Криницы", получивший широкую известность. В нем [...]

отображены события последних лет, происходящие в колхозной деревне, созданы яркие образы людей колхозного труда, представителей сельской интеллигенции. "Криницы" тепло встречены критикой и читателями.

В 1959 году И.Шамякин опубликовал тетралогию "Тревожное счастье", посвященную людям молодого советского поколения, которое строит коммунизм.

В 1963 году И.Шамякин закончил и сдал в печать роман о советской интеллигенции "Правда не с неба падает".

Успешно работает автор и в области драматургии. Им написаны и поставлены в театрах "Не верьте тишине" и "Изгнание блудницы".

И.Шамякин как писатель-коммунист принимает активное участие в общественной жизни страны, в работе писательской организации, в ее творческих секциях. Он заместитель Председателя Правления Союза писателей БССР, член редколлегии журнала "Полымя", депутат Верховного Совета БССР.

Политически грамотный, морально устойчив, предан делу партии и Родины.

Рекомендуется для поездки в Америку.

Характеристика утверждена на заседании партбюро 25 июня 1963 г. протокол № 6

Председатель Правления Союза писателей БССР /П.Бровка/

Секретарь парторганизации /А.Бурделев/

Зам. Председатель Месткома /Г.Клевко/

28/VI-63г.

28/VI-1963 г.

Характарыстыка на І.П.Шамякіна, выдадзеная СП БССР, 1963.

Ф. 154. Воп. 3. Спр. 131. Арк. 1 – 2.

Важнай часткай жыцця І.П. Шамякіна была актыўная не толькі літаратурная, але і грамадская дзейнасць

І.П. Шамякін сярод беларускіх пісьменнікаў і прадстаўнікоў кітайскай дэлегацыі, 1950-я. **Ф. 25. Воп. 1. Спр. 59. Арк. 17.**

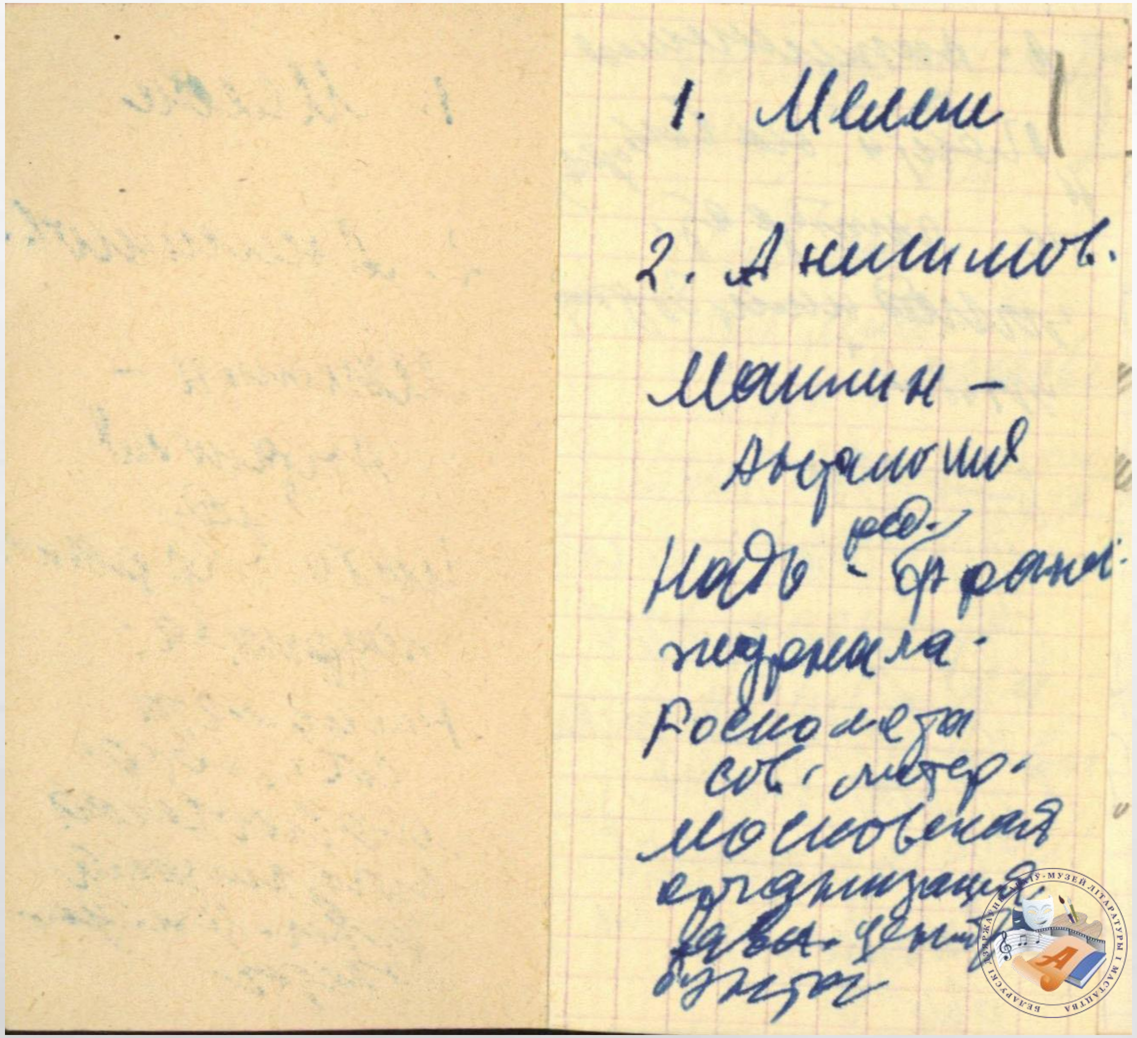

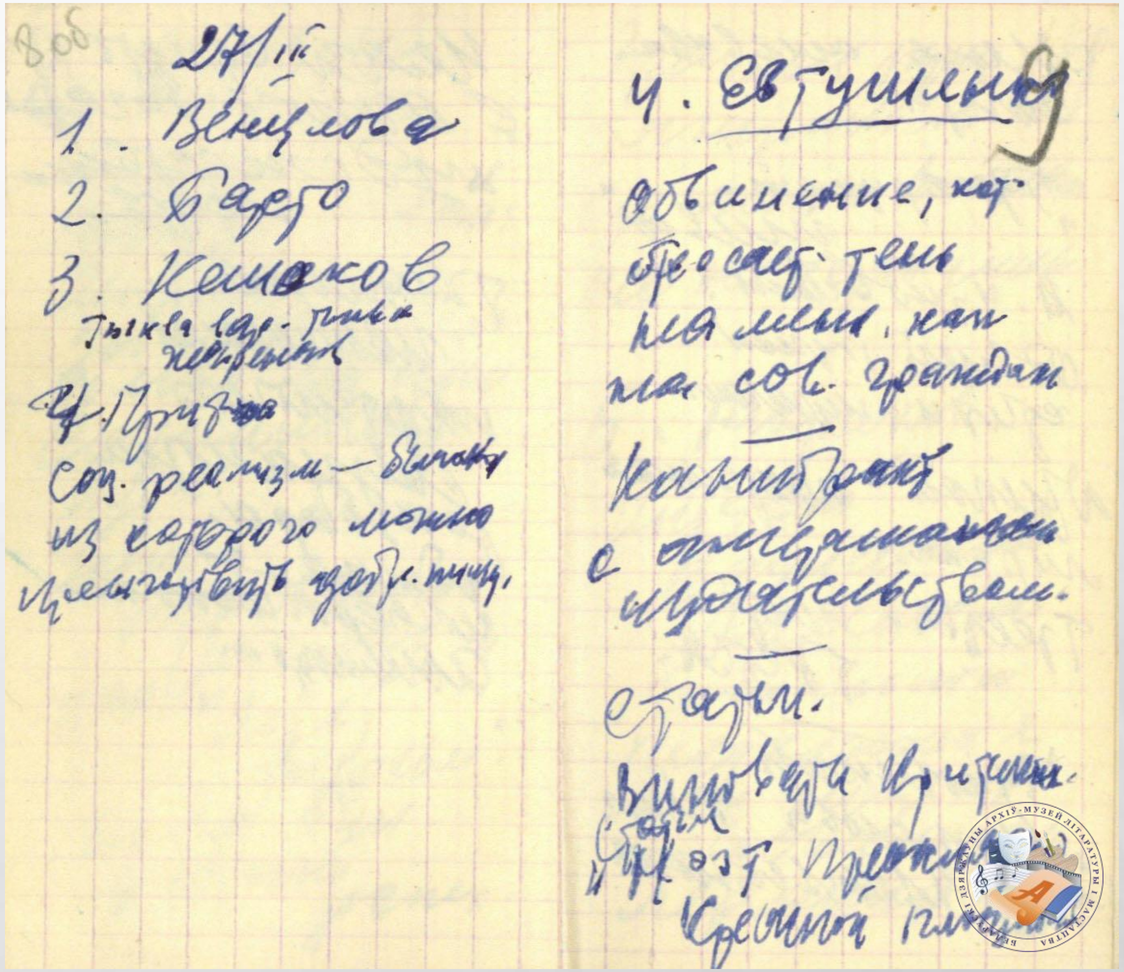

Запісная кніжка І.П. Шамякіна, б.д.
Ф. 154. Воп. 1. Спр. 413. Арк. 1, 8зв.

І.П. Шамякін прадстаўляў БССР і беларускія арганізацыі ў шэрагу краін свету, а таксама ў ААН.

І.П. Шамякін у складзе дэлегацыі беларускіх пісьменнікаў у Польшчы, 1955

Ф. 25. Воп. 1. Спр. 70. Арк. 2, 17.

Запісы, зробленыя І.П. Шамякіным, падчас XVIII сесіі ААН, часам адрозніваліся неўласцівай для дыпламатаў эмацыйнасцю. Напрыклад, пра прадстаўніка франкісцкай Іспаніі: «Езуіт… Абараняе, свіння, ПАР».

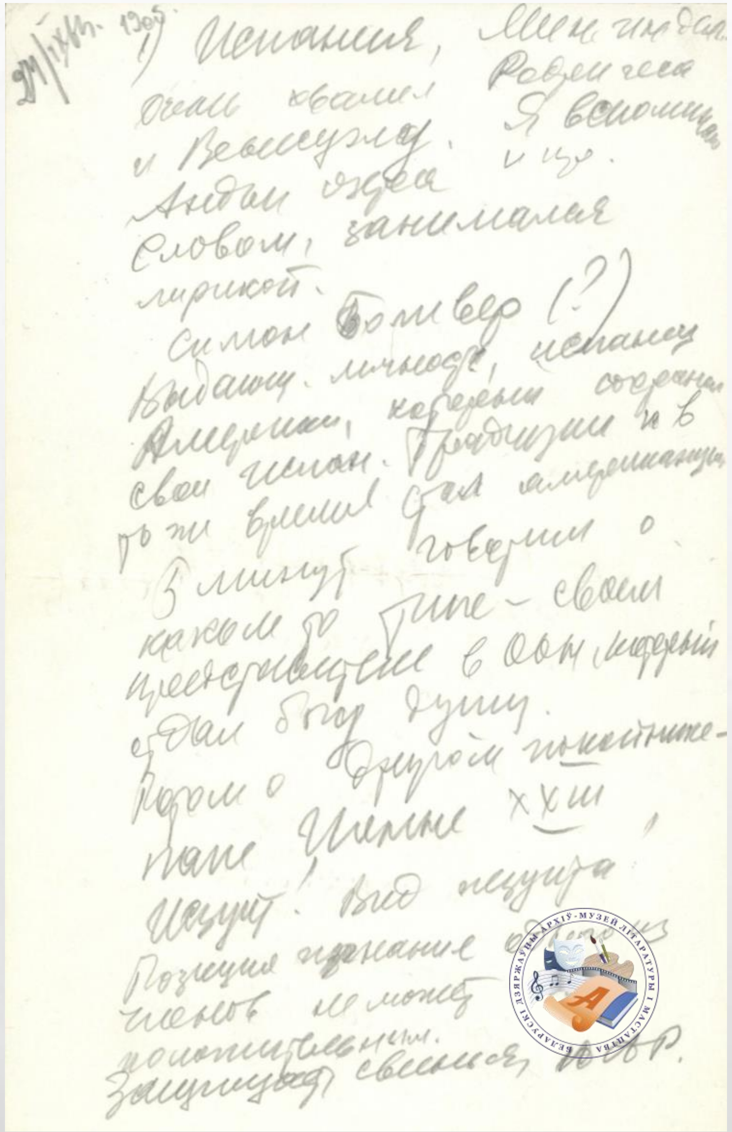

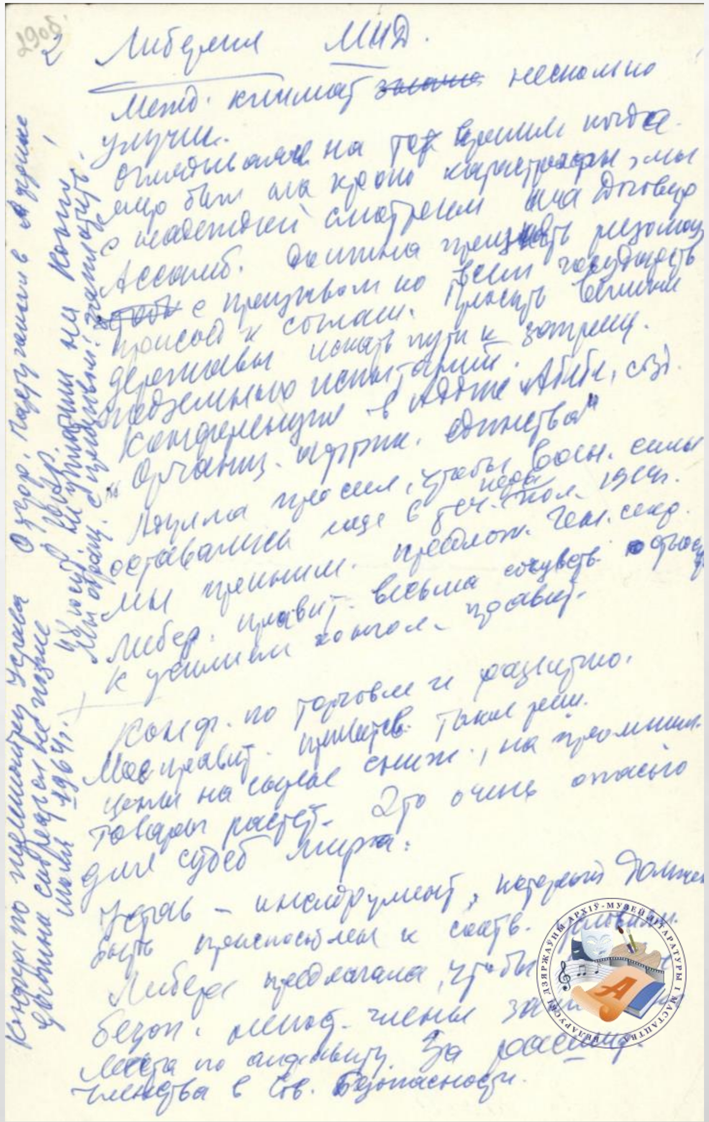

Запісы, зробленыя І.П. Шамякіным на паседжаннях XVIII сесіі ААН, 1963.

Ф. 154. Воп. 1. Спр. 474. Арк. 19 зв., 29зв.

Здравствуйте уважаемые
Иван Петрович, Мария Филиповна
и все ваши дети!
От всего сердца благодарю Вас за
оказанное мне гостеприимство.
Все мероприятия, которые я планиро-
вал выполнены и я очень довольн
вернувшись в Мурманск.
В Москве встретили хорошо все
хотели чтобы я задержался, но
времени не было. Очень хорошо ко
мне отнесся И.Д. Стоценко.
Много с ним говорили о будущем
сборнике воспоминаний боевых
действий нашего корпуса ПВО.
Обещал написать о 426 ОЗАДе.
От Вас ждем не менее 1½-2
печатных листа типографским спо-
собом. Я у Вас получил фото-
графии для музея, еще нужно
фотографию военных лет. Я ее
пересниму и сразу верну обратно
и еще возможно она нужна будет
для сборника.
Иван Петрович, если у Вас есть
какой-нибудь материал военных
лет мы будем очень рады иметь
его в нашем музее.
Есть просьба прислать когда выйдет
книгу с автографом для
того для наших школьников
[illegible]
Наш музей хочет иметь достаточное
количество любого материала

рассказывающего о Вашей боевой и
трудовой деятельности.
Напишите краткую биографию, чтобы
можно было говорить о Вас во-
время экскурсий.
Я прекрасно понимаю Вас, что
Вы много работаете, сильно заняты
но от школьников нам никуда
не уйти.
Я обещаю Вам, скоро Вас не
беспокоить.
Посылаю Вам обещанную книгу
„Жизнь и мечта" думаю, что Вы
будете довольны.
Вот пожалуй, что хотелось
написать на сегодняшний день.
Постепенно буду описывать все
новости.
В январе напишу о встрече
в 1986 году.
Всего Вам хорошего, больших
Вам творческих успехов.
С уважением к Вам
Ощепков
30.10.85 г.
адрес домашний: 183055 г. Мурманск
просп. Кольский
дом 170 кв 19
Ощепков Мих. Яковл.
адрес Совета 183045 г. Мурманск
ул. З. Космодемьянской
13 школа № 2
Совет ветеранов.

І.П. Шамякін беражліва захоўваў памяць аб баявых гадах сваёй маладосці і падтрымліваў шчыльныя зносіны з аднапалчанамі.

Ліст М.Я.Ашчэпкава, старшыні Савета ветэранаў вайны 1-га корпуса СПА, Мурманск, 1985. **Ф. 154. Воп. 5. Спр. 197. Арк. 5, 5зв.**

І.П. Шамякін пісаў на беларускай мове, але яго творы былі выдадзены на 30 розных мовах свету тыражом болей за 25 млн экземпляраў

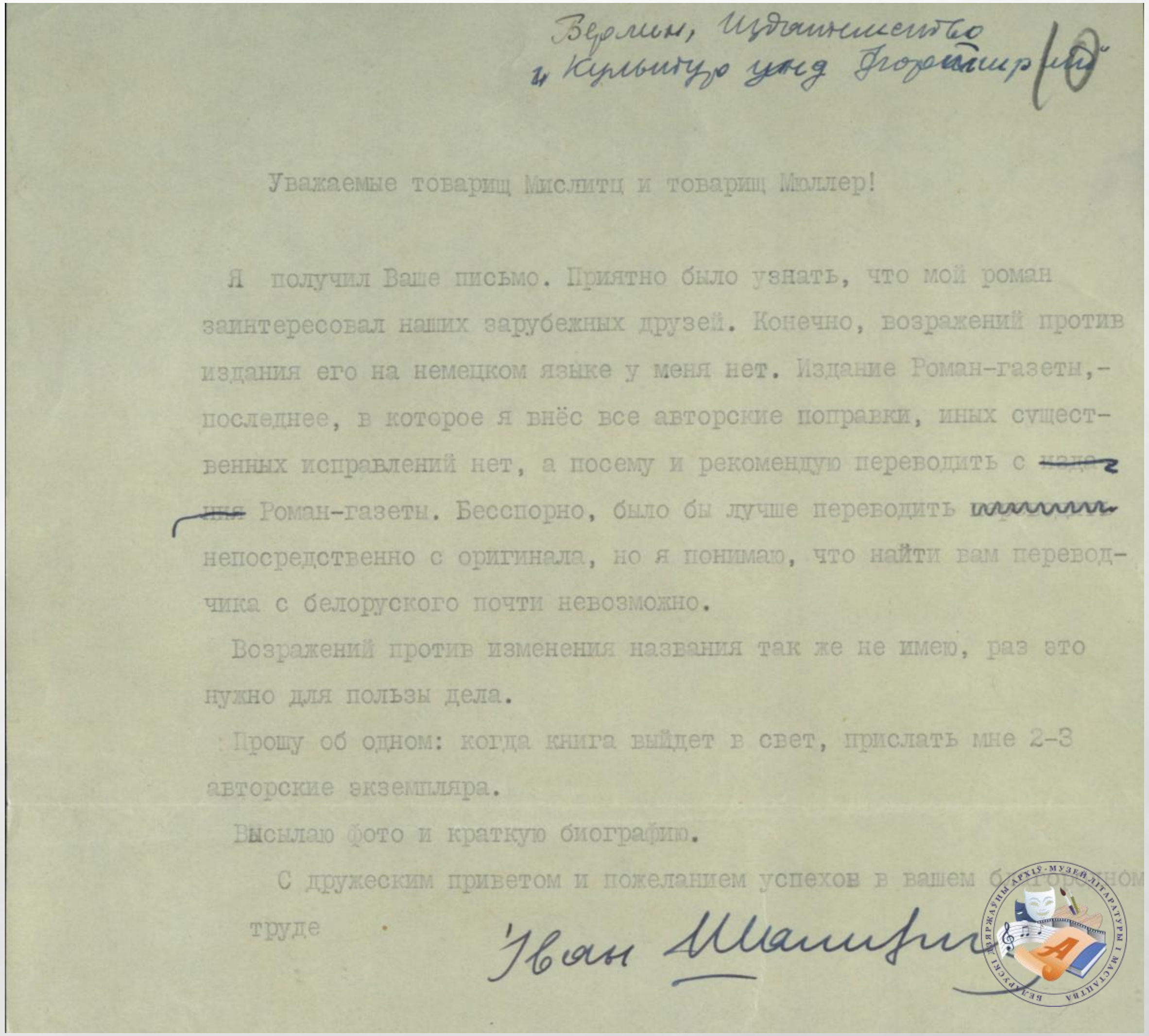
Берлин, Издательство
и Культур унд Фортшритт 10

Уважаемые товарищ Мислитц и товарищ Мюллер!

Я получил Ваше письмо. Приятно было узнать, что мой роман заинтересовал наших зарубежных друзей. Конечно, возражений против издания его на немецком языке у меня нет. Издание Роман-газеты,- последнее, в которое я внёс все авторские поправки, иных существенных исправлений нет, а посему и рекомендую переводить с ~~издания~~ Роман-газеты. Бесспорно, было бы лучше переводить непосредственно с оригинала, но я понимаю, что найти вам переводчика с белоруского почти невозможно.

Возражений против изменения названия так же не имею, раз это нужно для пользы дела.

Прошу об одном: когда книга выйдет в свет, прислать мне 2-3 авторские экземпляра.

Высылаю фото и краткую биографию.

С дружеским приветом и пожеланием успехов в вашем благородном труде

Іван Шамякін

Ліст І.П. Шамякіна ў выдавецтва з ГДР, 1960-я
Ф. 154. Воп. 1. Спр. 414. Арк. 10.

І.П. Шамякін атрымаў 9 дзяржаўных ордэнаў, болей за 10 медалёў, 9 дзяржаўных і літаратурных прэмій. У 1972 г. стаў народным пісьменнікам Беларусі. Колькасць узнагарод магла быць большай, калі б не сціпласць самога Івана Пятровіча.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА
ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб прысваенні т. ШАМЯКІНУ І. П. ганаровага звання народнага пісьменніка Беларускай ССР

За вялікія дасягненні ў развіцці беларускай савецкай літаратуры прысвоіць тав. Шамякіну Івану Пятровічу ганаровае званне народнага пісьменніка Беларускай ССР.

Старшыня Прэзідыума
Вярхоўнага Савета БССР
Ф. СУРГАНАЎ.

Сакратар Пр...
Вярхоўнага Са...
Л. ...

19 ліпеня 1972 года.
гор. Мінск.

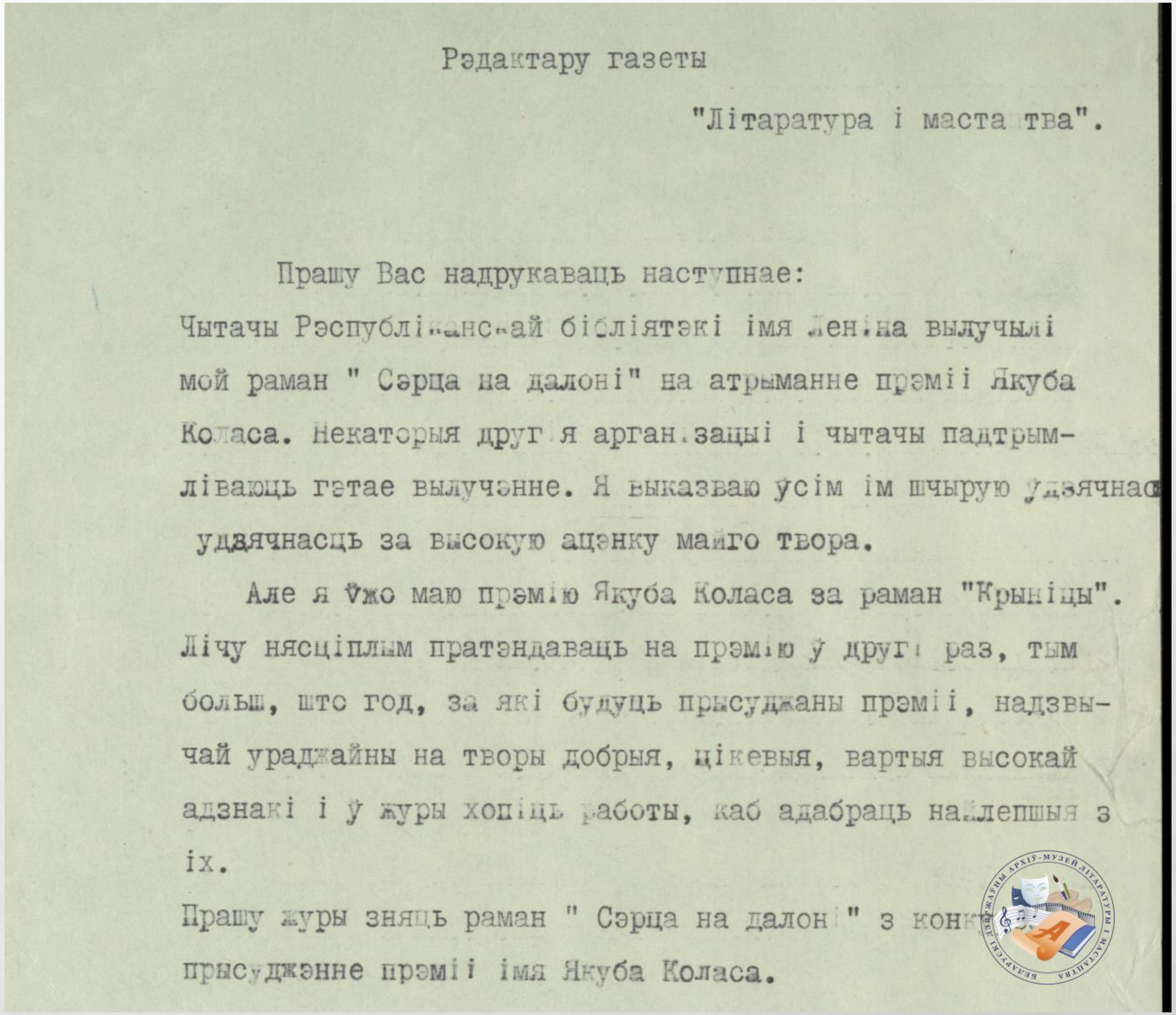

Рэдактару газеты
"Літаратура і мастацтва".

Прашу Вас надрукаваць наступнае:

Чытачы Рэспубліканскай бібліятэкі імя Леніна вылучылі мой раман " Сэрца на далоні" на атрыманне прэміі Якуба Коласа. Некаторыя арганізацыі і чытачы падтрымліваюць гэтае вылучэнне. Я выказваю усім ім шчырую удзячнас удзячнасць за высокую ацэнку майго твора.

Але я ўжо маю прэмію Якуба Коласа за раман "Крыніцы". Лічу нясціплым пратэндаваць на прэмію ў другі раз, тым больш, што год, за які будуць прысуджаны прэміі, надзвычай ураджайны на творы добрыя, цікавыя, вартыя высокай адзнакі і ў журы хопіць работы, каб адабраць найлепшыя з іх.

Прашу журы зняць раман " Сэрца на далоні" з конк... прысуджэнне прэміі імя Якуба Коласа.

Указ аб прысваенні звання народнага пісьменніка (выразка з газеты), 1972. **Ф. 154. Воп. 3. Спр. 132. Арк. 1.**

Ліст І.П. Шамякіна ў «ЛіМ», б.д. **Ф. 154. Воп. 1. Спр. 416. Арк. 6.**

І.П. Шамякін - адметны драматург, аўтар 7 п'ес і некалькіх сцэнараў да кіно і тэлеспектакляў. 11 твораў І.П. Шамякіна былі экранізаваны. Самому Івану Пятровічу былі прысвечаны 2 дакументальныя фільмы.

І.П. Шамякін сярод удзельнікаў прэм'еры спекакля «Медаль» (Бабруйскі тэатр ім. В. Дуніна-Марцінкевіча,1970-я. **Ф. 154. Воп. 3. Спр. 165. Арк. 1**

Свой першы кінасцэнар І.П. Шамякін напісаў яшчэ ў 1953 г., але ў выніку ён быў перароблены і апублікаваны ў 1958 г. як раман.

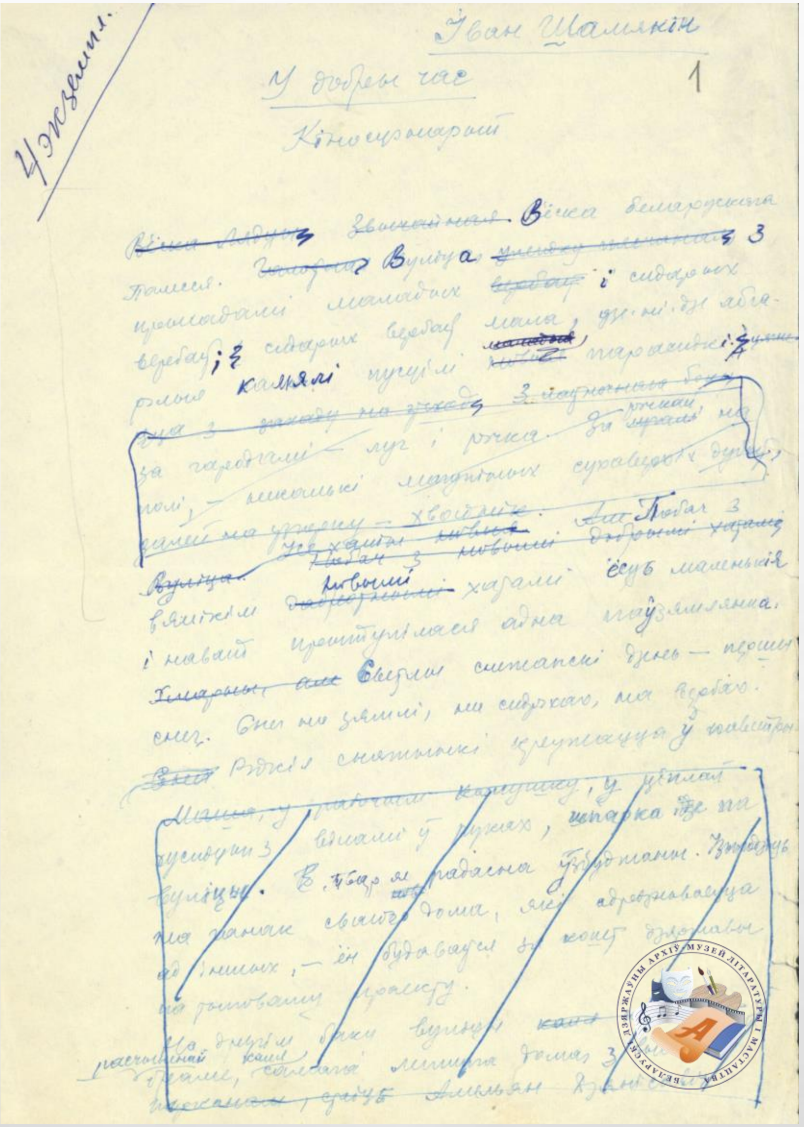

Іван Шамякін

У добры час

Кінасцэнарый

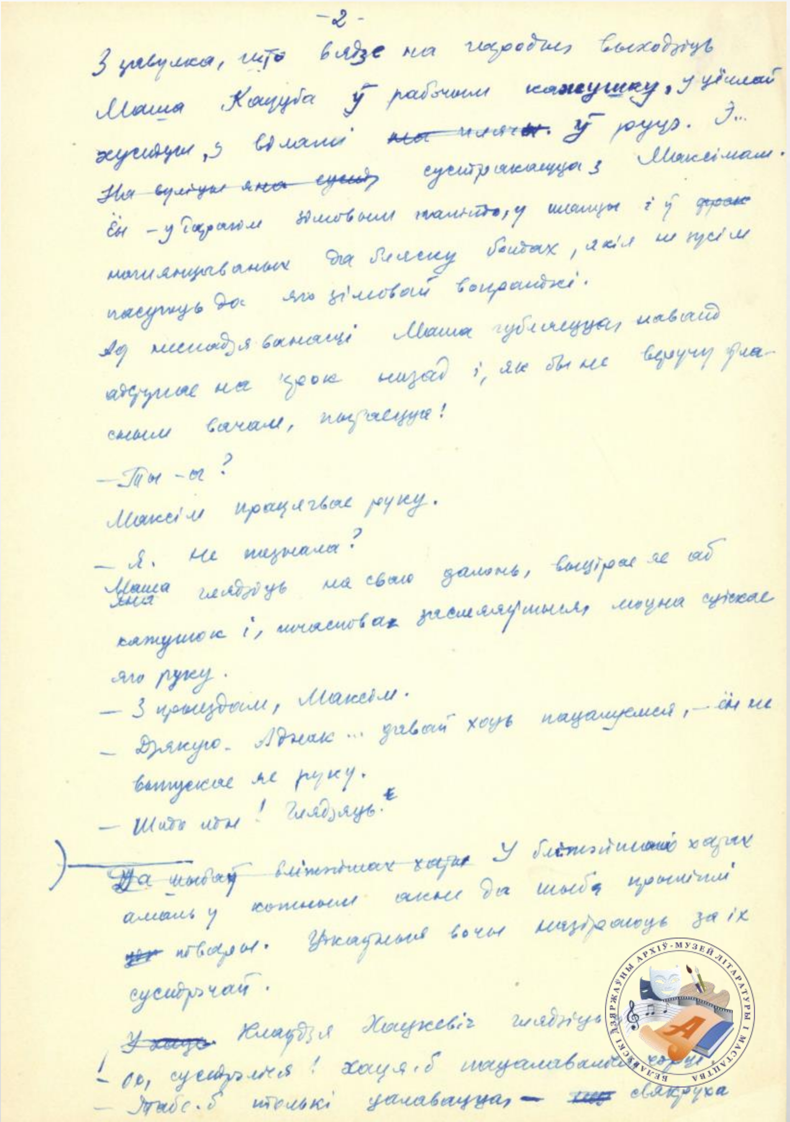

Кінасцэнар «У добры час», 1953 г.

Ф. 154. Воп. 1. Спр. 210. Арк. 1, 2.

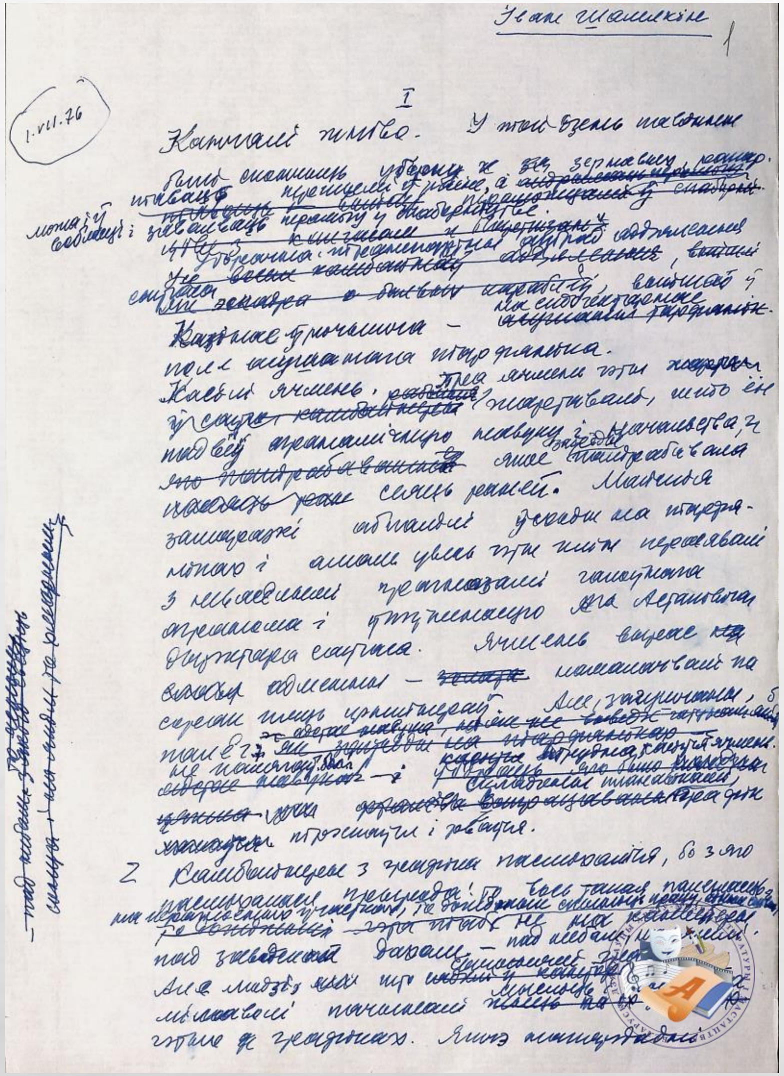

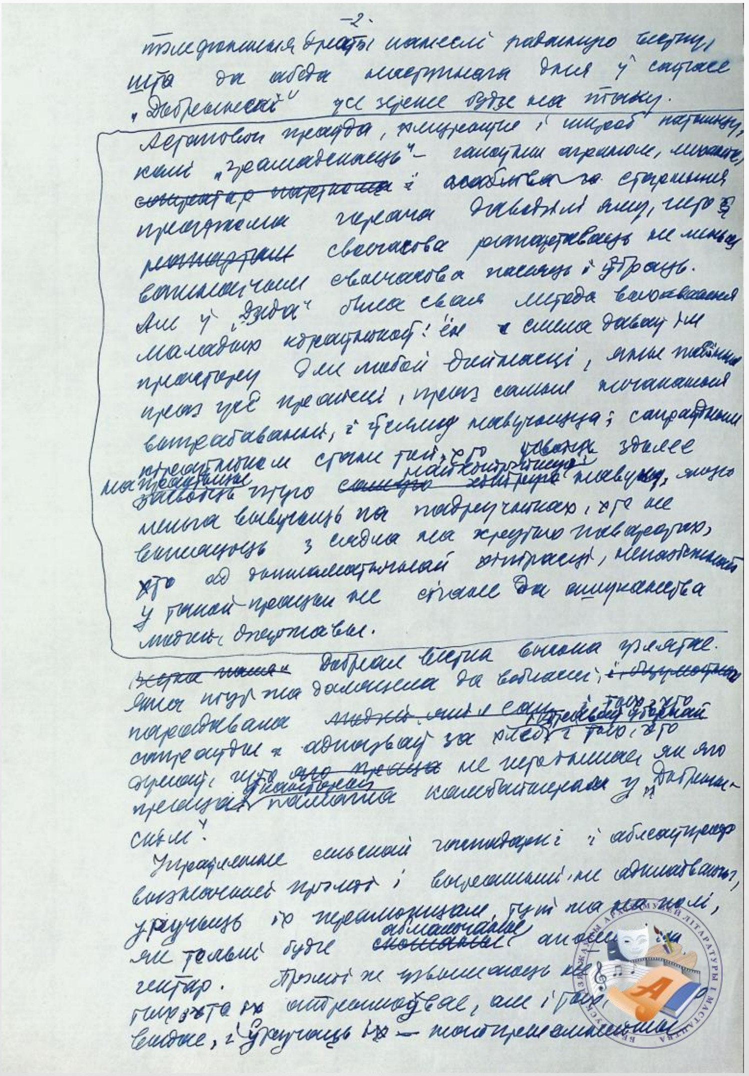

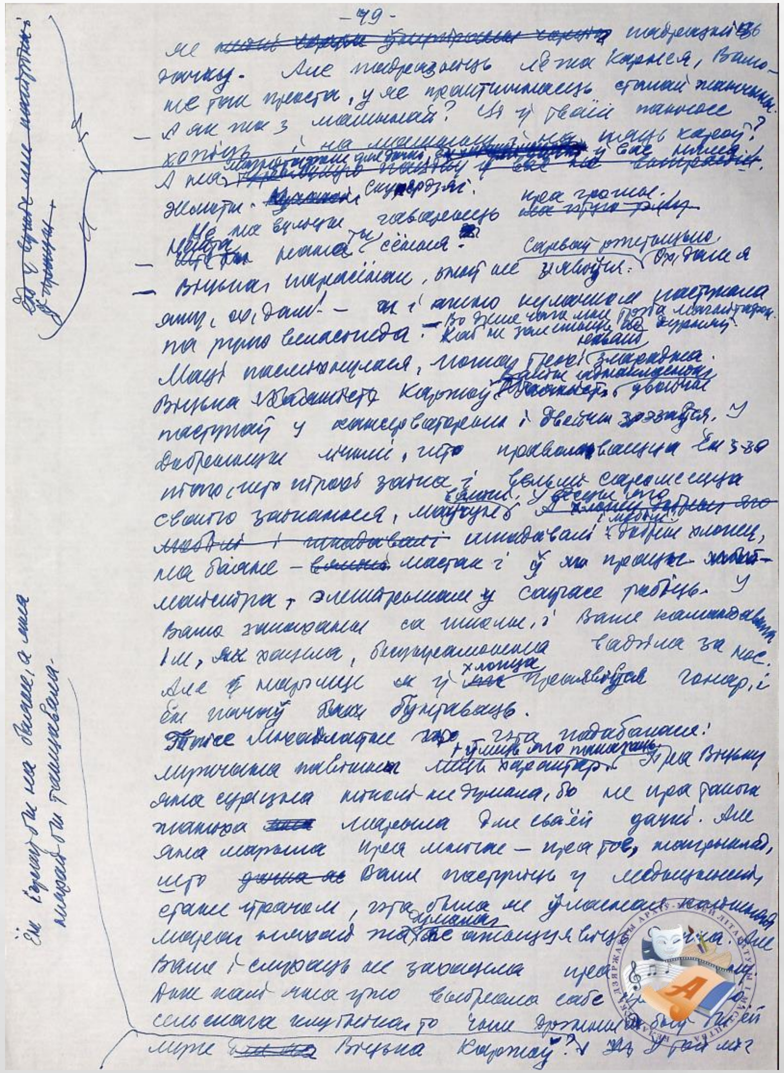

Варыянт аповесці «Вазьму твой боль», 1976 г.

Ф. 154. Воп. 3. Спр. 35. Арк. 1, 2, 49.

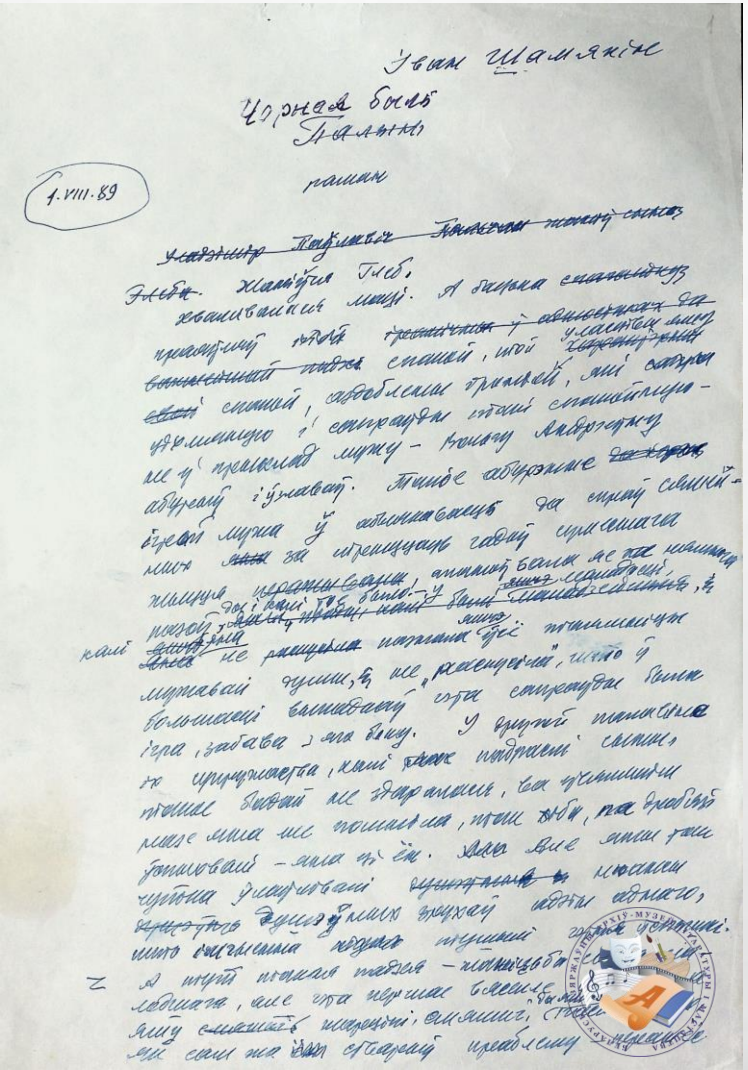

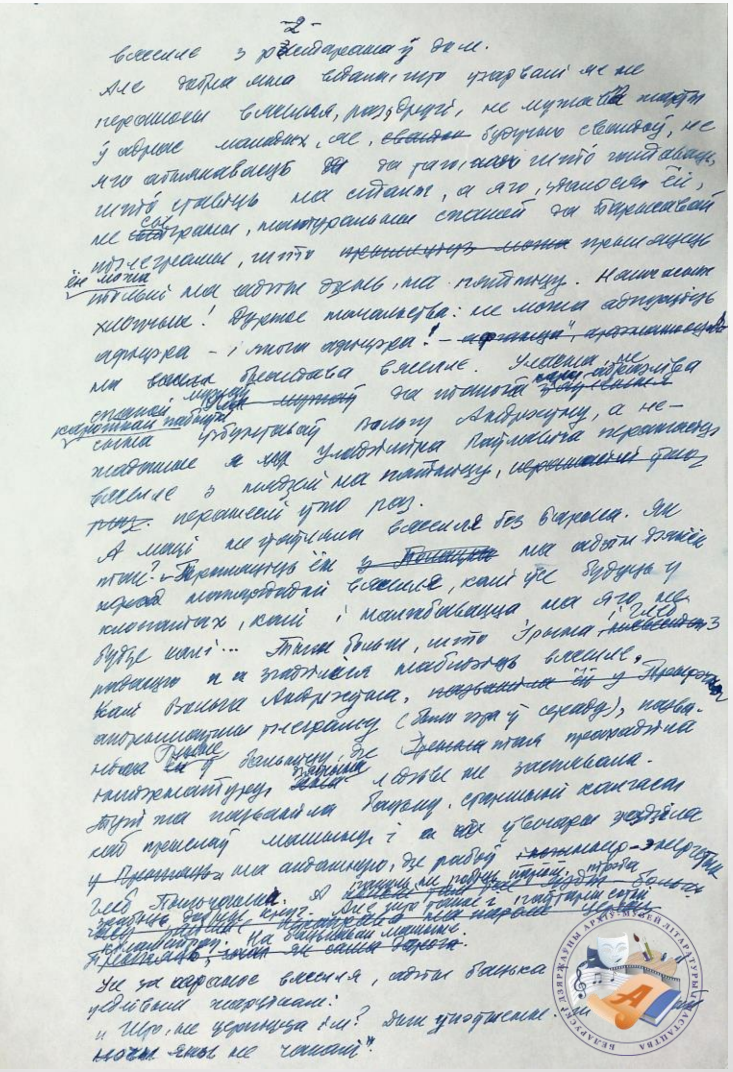

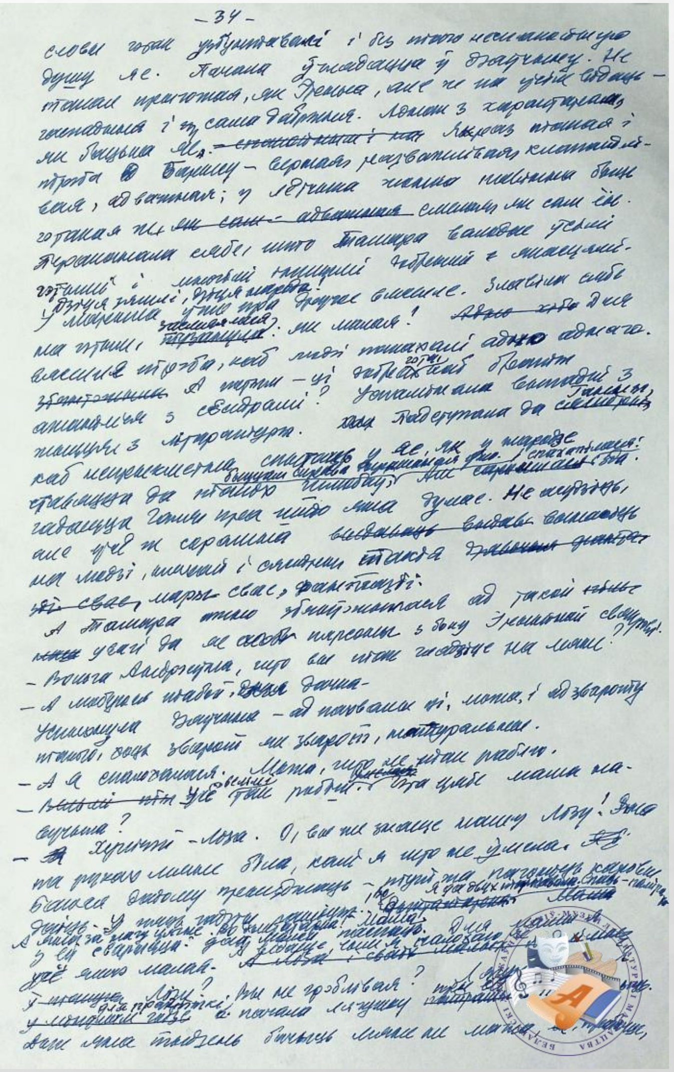

Варыянт рамана «Злая зорка» («Чорная быль»), 1989 г.

Ф. 154. Воп. 5. Спр. 1. Арк. 1, 2, 34.

Сакрэт поспеху сваіх твораў І.П. Шамякін тлумачыў наступным чынам: «Увогуле вельмі многае залежыць ад умення пісьменніка бачыць жыццё вачыма мастака, ад яго асабстага жыццёвага вопыта, грамадскай актыўнасці…»

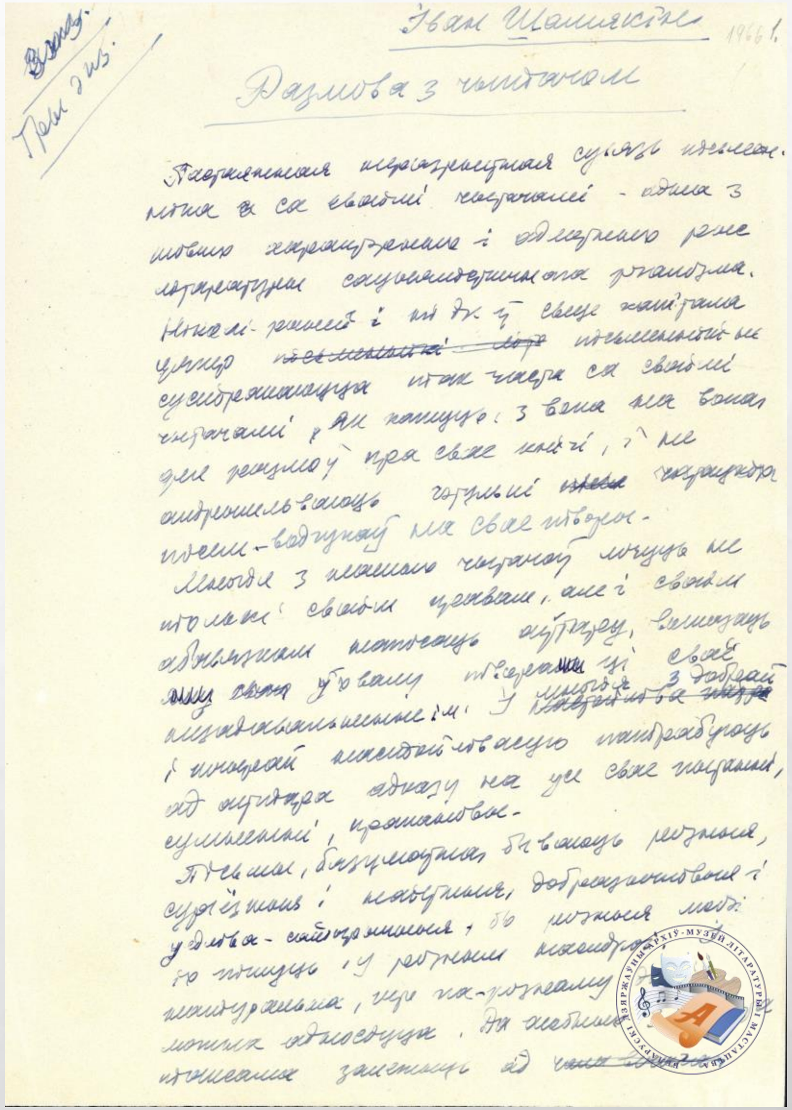
Іван Шамякін

Размова з чытачом

Размова з чытачом. Адказ на лісты чытачоў аб рабоце над сваімі творамі. Варыянт. 1960-я. **Ф. 154. Воп. 4. Спр. 99. Арк. 2.**

3

Прошу докладчика говорить на русском Языке, т.к. белорусский Язык ни все понимают, а белорусские товарищи хорошо понимают русский Язык.

24

Ці вядома вам становішча выкладання беларускай мовы і літаратуры ў школах? Для многіх вучняў і іх бацькоў (адказных працаўнікоў) вывучэнне роднай мовы з'яўляецца не абавязковым. Некаторыя кіраўнікі школ вызваляюць беспадстаўна ад вывучэння бел. мовы.
Ці правільна?
Калі будзе ўладкавана гэта пытанне?

25

Іван Петровіч! Качай!

Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва

Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва

Запіскі чытачоў І.П. Шамякіну, б.д.

Ф. 154. Воп. 1. Спр. 453. Арк. 3, 24, 25.

Асабістыя фатаздымкі І.П. Шамякіна, 1970 - 1975

Ф. 154. Воп. 3. Спр. 163. Арк. 4, 10, 12.

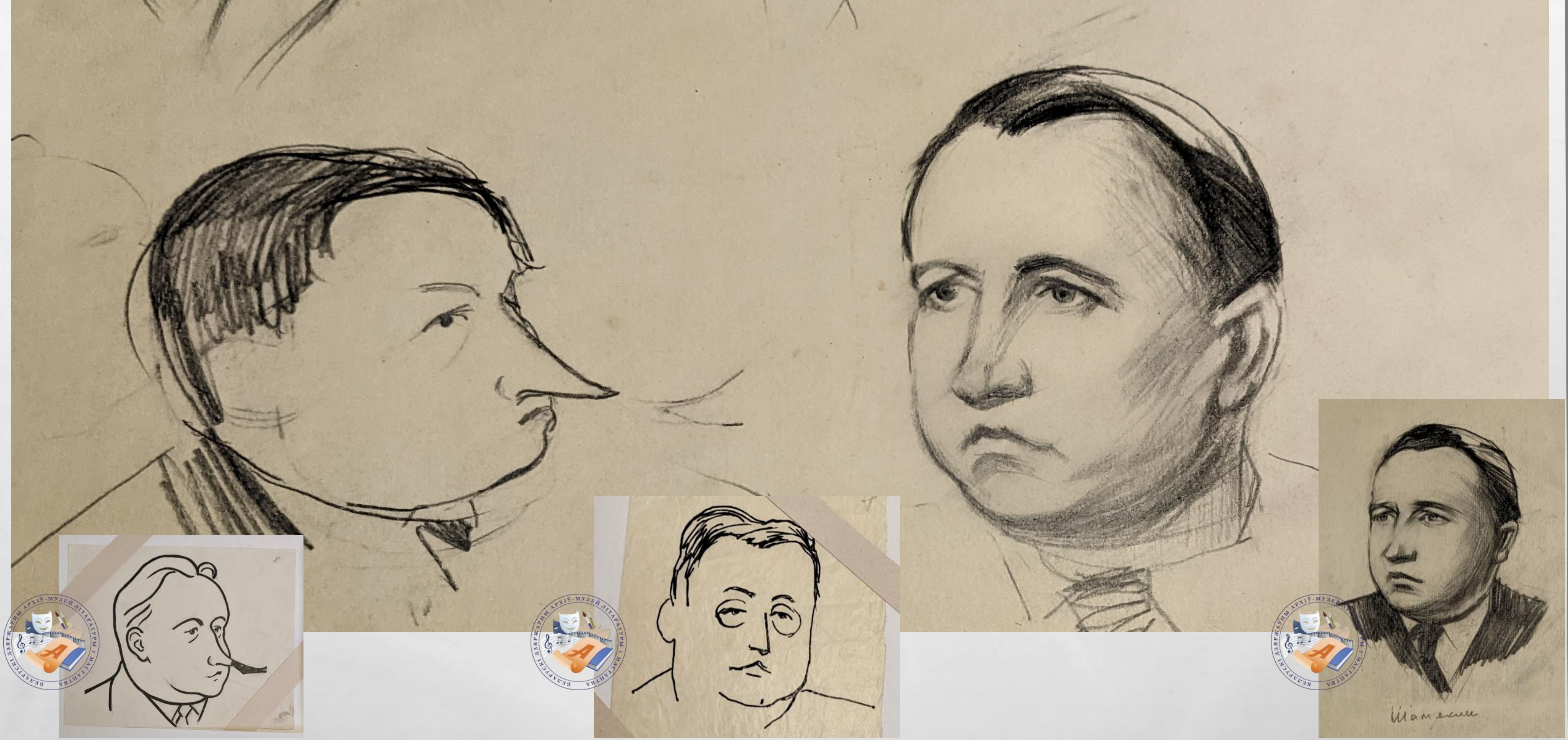

Эскізы і шаржы М.Я. Лісоўскага на І.П. Шамякіна, да 1970.

Ф. 268. Воп. 1. Спр. 69, 78.

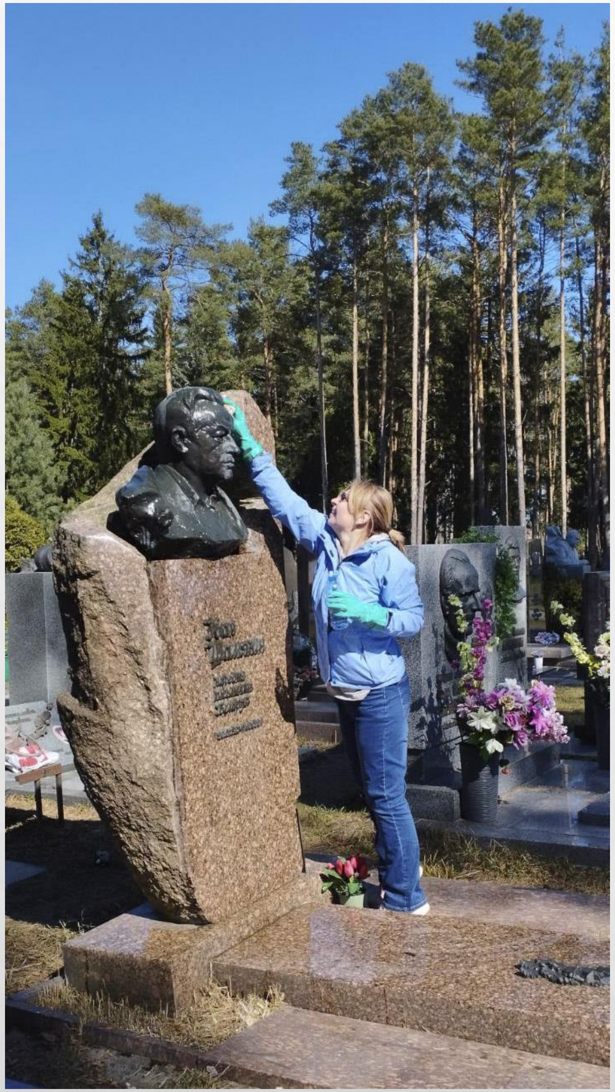

У работнікаў Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва існуе даўняя традыцыя ўшанавання памяці І.П. Шамякіна і іншых нашых фондадаўцаў у форме дагляду іх магіл.

В.І. Мазалеўская, вядучы архівіст БДАМЛМ, прыбірае магілу І.П. Шамякіна на Усходніх могілках Мінска, 3 красавіка 2025.